

de două ori în septemana: **Joi** a și **sâmbătă**; era când va pretinde im-
punită materialului, va să de trei sau
de patru ori în septemana.

Prețurile de prenumerațiune.
pentru Austria:
un întregu . . . . . 8 fl. v. a.
jumătate de anu . . . . . 4 fl. v. a.
trimestru . . . . . 2 fl. v. a.
pentru România și străinătate:
un întregu . . . . . 12 fl. v. a.
jumătate de anu . . . . . 6 fl. v. a.

ALBINA.

Prenumeratiuni se facu la toti dd. core-
spundinti si nostri, si de a dreptulu la Re-
dactiune **Stationgasse Nr. 1**, unde
sunt a se adresa si corespondintiele, ce pri-
vescu Redactiunea, administratiunea sau
expeditiunea; câte vor fi nefrancate, nu se vor
primi, era cele anonime nu se vor publica

Pentru **anuncio** si alte comunicatiuni de
interes privat — se raspunde câte 7 cr.
pe linia; repetirile se facu cu pretin sca-
diutu. Pretialu timbrului câte 80 cr. pen-
tru unu data se antecipa.

Pesta, in 22 aprile n. 1874.
Alalta-ieri, in 20 aprile, se intru-
ra delegatiunile austro-unguresci aici
Pesta. Septemana ast' a ambele dele-
gatiuni consulta si desbatu separat,
care de sine, asupra afacerilor com-
une; era septemana victoria si vor
partesi prin nuncii conclusiunile luate
decursului desbaterilor din septe-
mana curinte. —

In Diet'a ung. actualminte se des-
bate asupra proiectului de lege despre
producerea notariatului public. —
In discutia asupra acestui proiectu
lege participara pan'acuma duoi de-
putati romani, unu deakistu, dlu *Besanu*,
unu opositiunalu, dlu *Bonciu*.

Celu d'antaiu propuse, era celu din
ma pleda, ca notariulu publicu se scia
numai unguresce, precum dispune
proiectulu de lege, ci si limb'a predom-
nante la poporul din cerculu com-
minte de notariatu publicu; o propu-
siune forte la locu, fora a carei primire,
ca legea n'are intielesu si valore practi-
ca, caci fora sciintia seu celu pucinu
desperea limbei poporului, notariulu
publicu nu pote functiuna fora aplicare
si interpreti; acestia insa erasi ar-
ta tier'a si partile negociatiorie
alti bani. Apoi interpretii „*auten-*
tici“ denumiti de inaltulu gu-
vernulu, scimu ce valoradia: facu numai
confusiune in traductiuni, nesciindu lim-
ba romaneca si nepricepandu spiritulu
si unu eclatante esemplu despre imbe-
cilitate si ridicula interpretare a inter-
pretilor „*autentici*“ dade interpretele
dicatu la procesulu de presa alu dlui
Gruia Liuba si la procesulu crimi-
nalu a tieranului nostru *Teodoru Popescu*
la Ovcea (langa Panciova.) — Si to-
ti se aflara unii intre magiari, cari vor-
ra in contra acestui amendamentu,
vedindu, vrendu-nevrendu, ca ma-
gisarea si erasi magiarisarea si redica-
re elementului magiaru asupra celor-
alte este scopulu finale alu domniloru
magiari, cari — dupa „*Reform*“ (cea
magiara) — din di in di totu se impu-
nescu. Deci, dice magiarulu dela nu-
tra foia, trebuie se oprimu intrebun-
ta limbelor nemagiare la tribunale si
totu loculu. — (Legea despre na-
tionalitati dela 1868, magiarulu dela
„*Reform*“ o considera de pre favoritioria
nationalitatilor nemagiare, si pre ne-
favoritioria nationalitatii magiare, pro-
ca deci guvernulu, se dispuna a se
stringe dispusetiunile pretinse „*pre-*
favoritiorie“ nemagiarilor!)

Sambeta trecuta se portracta aici la tri-
bunale din Pesta alu treilea procesu din
ma, de cari amintiram in nrulu penul-
ma: procesulu criminalu in contra fratelui
nostru din comuna *Ovcea* (l. Panciova.)

S'au pusu domnia a persecuta, casi si-
stematicaminte, pre fratii nostri din confiniulu
ma, cari, nestricati fiindu la minte si inima
coruptiunile guvernului ung. pseudo-con-
dionalu, au tennutu la alegerile de ablegati
ali resolutu si cu consecintia cu partid'a
nationala, si asi au facutu mare ne-
casu magiarilor prin opusetiunea loru nationale
si insielatu tare pre domnia stepanitori
si asteptarile loru, ca poporul din confi-
nulu milit. va vota orbesce pentru partid'a
magiara. Si de aceea, dreptu resbunare pentru
ma desemagire-le, singile de diosu, ad
mandam *beneficentiam Superiorum* insinua
magiarilor tieroni cuvinte, cari dupa interpre-
ta legii prin domnia, statorescu crime ca-
mali. —

Numitul tieranu *Teod. Popescu* a fost

acusatu pentru turburarea linisei publice.
— Cu doru observamu, ca dlu protopopu
romanu *Simeone Dimitrieviciu*, precum vediu-
ramu in decursulu procesului, din respecte
personali depuse forte ingrenitoriu pentru
bietulu tieranu, carele aprupo patru luni
suferi temnitia de investigatiune; de pusoti-
nea lui inna fu reinfranta prin proctulu din
Ovcea Pavelu Ioanovicu si chiar si prin pre-
toarele neromanu *Radosavlieviciu*. —

De aperatoriu functuna dlu advoc.
Gruia Liuba, carele demustrandu, ca in ca-
sulu presinte nu essiste nici faptulu obieptivu
nici subiectivu, precum pretinse fiscalulu r.
— acusatulu fu absolvitu si pusu indatu pro
picioru liberu. („*Memorable este*“ discra
„*P. Ll.*“ si foile magiari, „ca de aperatoriu
in acesta cauza criminala functiuna acelu
Gruia Liuba, care cu doue dile mai nainte
totu in acea sala si totu pre acea banca a sie-
diutu ca acusatulu in procesulu de presa.“)

Dlu dr. Alessandru Mocioni,

pre cum prevestiram in nrulu preced-
dinte, sambeta trecuta si-a depusu manda-
tulu de deputatu la Diet'a Ungariei.

Epistola sa catra presiedintelu casei
representantilor suna astfelu:

„*Pre onorata Casa! Impregiuravile nu-mi*
permitu, ca si mai departe se corespundu delo-
rintieloru mele de representante, asia, precum
eu asi dori si precum olegetorii mei cu dreptu
aru pote pretinde: pentru aceea prin acesta
abdicu de mandatulu meu dietale.“

Dar amicul nostru a sentitu pre forte
la cate interpretatiuni false pote se dee nas-
core pasulu seu, pre carele — vai ce pucini
sunt, cari se-lu scie petrunde si apretiu cum
se cade si care totusi, dupa natura sa, nu
se pote splica din firu in peru si pentru cei
laici in politica.

Decisiunea dsale este vechia si ea —
n'a fost secretu, si — deja unii contrari ai
nostri s'au inerecatu a o escompta in contra
nostra, pre candu amiciloru nostri ea a catu
grele suparari si ingrigiri.

Noi aceste decisiuni a dlui *Al. Mocioni*
ne-am inerecatu a-i da o lina spresiune in
elucubratiunile din nrulu 10 alu Albinei.

Deca pana acuma decisiuni atinse a
intardiatu a-i urma fapt'a, apoi a fostu —
totu numai din consideratiuni de interesu
nationale, cari inna meru inctandu a mai
essiste, decisiunea s'a essecutatu, totu de o
data facendu-se aretare onorabililoru alege-
tori din cerculu Radnei, comit. Aradului, de-
spre intemplat'a depunere de mandat. Si mai
multu, de catu prin acestu actu, dlu *Aless.*
Mocioni s'a pronunciatu despre insemnate-
pasului seu prin respunsurile sale inna mai
nainte date la unele voturi de simpatia si
incredere ce i s'au fost tramisu in timpul din
urma — din diferite parti.

Aceste declaratiuni ale sale sunt, cari
de securu voru paralisa ori ce incercare din
partile contrari de a-i mist fica pasulu, si de
aceea noi ni tennem de detorintia, a publica
aici cele trei principali acte concernuti, ce ni
s'au comunicutu.

I. Catra onorabilii alegetori ai Cercului Radna.

Onorati alegetori! Imprejurarile ne mai
iertandu-mi, a-mi implini detorintia de de-
putatu in acea mesura, precum eu asi dori si
precum Dvostre cu dreptu poteti se pretin-
deti, din acesta cauza astadi am renunciatu
mandatulu meu de deputatu.

Candu cu tota onorea vinu a Vi aduce
acesta la cunoscintia, spre scopulu de a pre-
veni posibilele interpretatiuni false, afu de
lipsa cu o cale a respica, ca prin acesta re-
tragere a mea n'am inctatu a tione la acele
principie politice, pre langa cari pona acuma,
dupa marginitele mele poteri, am luptatu, ci
remanu si mai de parte aderintele acelei

partite, a carei membru am avutu norocica
d'a fi pona acuma. Spiritulu rationalu alu
Dvostre, Onor. Alegetori, insocitu de sinceru
patriotismu, precum si firmitatea dovedita de
Dvostre pona acum in lupt'a constitutionale
mi sunt spre liniscire in acea privintia, ca
partia nostra nationale prin pasulu meu nu
va suferi scadere, fiindu eu de tare convictiune,
ca Dvostre si la urmand'a noua alegere, ca si
totu de a un'a de la 1861, in coei, Vi veti afirma
dreptulu de alegere numai intru folosulu par-
titei nationale.

Pro candu in acesta buna sperantia me
despartu de catra Dvostre, inna o data vi
esprimu adun-u sentita mea multiamiro pen-
tru increderea naltu pretiuita ce mi-ati ma-
nifestatu, si ve rogu, se fiti incredintiatu, ca
eu facia de pre stimabili locuitori ai cercului
Radna pururia voui nutri cele mai dulci sen-
tiemento de recunoscintia.

Cu tota cea mai sincera stima
Pesta in 6/18 aprile 1874.

Alessandru Mocioni, mp.

II. Dsale dlui Capitanu N. R. in Brasiovu.

Onorabile dle Capitanu! M'a implutu
de aduce sentita bucuria, manifestatiunea
pentru mine atatu de onoratoria, de atatu
de numerosi si respectabili barbati subscrisa,
ce avusi bunetatea a mi-o inainta, si prin
care, din motivulu faimei ce s'a respanditu,
cumca asi sta se-mi depunu mandatulu de
deputatu dietale — aduce stimatii con-
nationali ai mei din Brasiovu, intr'unu
modu atatu de magulitoriu mi-esprimu mie
si familiei mele simpatiele si increderea loru
aduce stimata. Permite-mi, Dnule Capi-
tanu, a me adrosa prin aceste pucine sire
catra Dta cu rogarea, ca se aduci la conosci-
ntia tuturoru aceloru domni, cari binevira
a-mi face acea onoro, sentiemento mele de
cea mai sincera multiamita si simpatia; totu
de una data in numele meu afidendu-i, ca eu
casi pona aci, asi si mai de parte voui consi-
dera de cea mai frumoasa chiamare a mea,
a-mi dedica ne'nsemnatele mele poteri ace-
loru interese de nalta importantia, de la a
caroru satisfacere depinde prosperarea si inflo-
riscupei nostre natiuni, si ca eu intru
implinirea acestei chiamari nu me voi con-
funde nici prin greutati reali si seriose, cu
atatu mai pucinu prin neevitabilele, dar
si ne-nocivele in vietia publica atacuri miti-
tele din partea contratiloru, seu ale amiciloru
falsi ai mei. Deca totusi me afu decisu a-mi
depune mandatulu ablegatiale, apoi Te-
rogu, dle Capitanu, atatu pre Dta, catu si pre
toti acei domni, la a caroru incredere si buna-
vointia tennu asi de multu, a fi incredintiatu,
ca la acesta nici m'au condusu astfelu de
consideratiuni bagatele, nici pasulu meu nu
pote ave acelu intielesu, ca dora asi tinde a
me subtrage de la onorabilulu oficiu in ser-
vitiulu natiunei mele, cari tennu de cea mai
serioasa detorintia a mea, a folos pretotind-
nia unde numai este cu potintia. Nutrescu
inna firm'a convictiune, ca intre imprejurarile
custatorie, remanerea mea mai de parte in
Diet'a — este fora nici unu scopu; de unde
prin retragerea mea caus'a cea sacra a nostra
nici ca va suferi catu de pucinu.

Acesta este simplulu motivu alu deci-
siuni mele in acesta privintia, pre care Dvostre
— pote ca nu o veti aproba deplinu, dar
secur o veti afla esplicabile.

Profitu cu placore de ocaziune, pentru
de a ve incredintia despre consideratiunea
mea etc.

Pesta in 4/16 aprile 1874.

Alessandru Mocioni mp.

III. Dsale dlui protopresviteru I. M. in Zernesci.

Reverendissime! Mo sentu forte magu-
litu prin pre pretiuita scrisore, intru carea

Dta. si cu multi alti consoti de spiritu din
protopopiatulu Zernesciloru, me onorati cu
afidarea despre bunavointia si increderea
Dvostre si totu de o data mi-esprimeti do-
rintia, ca se recedu de la propusulu meu, de
a renuncia la mandatulu ablegatiale. Primiti,
Ve rogu multiamira mea cordiale pentru
distinctionea onorabile ce mi-ati facutu, si in-
credintia, ca — tennu totu de a un'a multu
la aceea, ca in tote intreprinitorile mele pe
terenulu vietii publice, se fiti in consonantia
cu barbati atatu de probati si destinsi, pre-
cum sunt conationalii mei onorabili din
tractulu protopopialu alu Dta. Si — cu nu-
tirescu sperantia, ca desi sum decisu a-mi de-
pune mandatulu, totusi nu voiu intempera
reprobarea Dvostre, deca veti recugeta, ca
romanerea mea mai departe in Diet'a, facia
de fluctuatiunea politica ce a cuprinsu astadi
pre toti factorii decidiatori — a devenitu
curatu fora nici o valore.

De altmintrelea profitu bucurosi de oca-
ziune, pentru d'a dechiaru si aici, pre cum
am facutu si aiuriu, cumca acestu pasu alu
meu, nici decatu nu pote se aiba intielesulu,
ca dora eu asi vre a me retrage de la seri-
sele detorintie, ce totu insulu trebuie se porte
in anima facia de natiunea sa, din contra, eu
si mai de parte, ca si pona acuma, voui consi-
deru de cea mai frumoasa chiamare a mea,
a-mi devota micile mele poteri sacrei cause
a nostre.

Cu tota stima si totu respectulu Alu
Dta, *Alessandru Mocioni* mp.

Budapesta, in 19/7 aprile 1874.

Fiindu la ordinea dilei procesele politice,
suntomu detori a informa pre onorabili ceti-
tori despre aparintiele de interesu publicu
pre acestu terenu, caci aceste caracterisedia
epoca, in care traimu, si sunt semnele cele
mai pregnanti pentru stadiulu, la care am
ajunsu intru dezvoltarea nostra politica sub
nosta sistema a domniloru — magiari.

Am amintitu in nrii precedinti despre
procesulu de presa din Posionu, in contra re-
dactorelui *Ivan Simonyi* de la „*W. Ungr.*
Grenzbote“, care redactore, acusatulu pentru
cea mai brutale calumnia in contra intregului
corpu administrativu alu comitatului *Neutra*,
spre mai mare indignatiune a tuturoru sfere-
loru oficiali, de la Ministru pona panduru
in tiera, — cu 11 voturi contra 1, a fost achi-
tatu! —

Marturisimu, ca noi, de candu cu noua
era constitutionale, pururia, din tote partile
am auditu afirmandu-se, cumca in tota tier'a
nu essiste administratiune mai arbitraria si
mai miserabile, de catu in comitatulu *Temis-*
siorii; am si aretatu prin mai multi articli, cu
date positive, scandalosa portare de acolo a
mai multor'a dintre functionarii publici, si
am citatu fapte, de catu cari mai violinti, mai
injuriose pentru legi, poporu, patria si chiar
onorea natiunei domnitorie — nu se potu in-
tipu; ne-am espusu prin publicarea aceloru
articli urei domniloru si atacuriloru celoru
mai spurcate din partea organelor localu,
a nune a murdariloru de la „*Temesi Lapok*“;
procesulu de presa inna nu ni s'a intentatu,
măcar ca ne asteptamu la atare, cu multe
documente a mana. Dar — de parte am si
fost noi, de a ne espectoru in contra tirani-
loru celoru mici pentru foradelegile loru cele
brute, in modulu si cu espresiunile, de cari
s'a folositu „*W Ungr. Grenzbote*“, si de cari se
folosescu ordenarminte foile magiare, candu
ataca pentru hotie pre ai loru proprii

Eta d. e. cum scrie numita foia, in
nrulu seu din 5 aprile despre starea de as-
tadi a administratiunei *Ungariei*.

„*Cuventulu „Asia*“, „*Asiaticu*“, „*Stari*
asiatice“, la noi a devenitu stereotipu, care
se aude totu mai desu, atatu in drept'a ca si

in stang'a estrema. Si candu acestu cuventu se pronuncia, cunosctoriulu de tierra si de omeni — cugeta la „Slendriantia“ (administratiune negliginta), la — „coruptiuna“, la „murdaria“, la „volnicia“ si „desordine.“

Déca noi nu vom fi in stare a pune stavila nesecuritatii de avere, ce domnesce in unele tienuturi in celu mai periculosu modu; déca noi nu vom fi in stare a pedepsi cu despretiulu publicu pre lotri nostri si mai antaiu de tôte pre cei mari; déca coruptiunei va succede a invenina si poporul, — apoi atunci — pace de acestu poporu, carele de 1000 de ani locui intre Carpati si Adria; atunci devis'a „Finis Hungariae,“ va deveni realitate; atunci — noi vom peri, nu ca eroi in batalia pe facia, ci ca nisece ticalosi, poltroni si miserabili, despretiuiti de lumea presintelui si a viitoriului!

Ne marginimu la atât'a. Credemu că ajunge — câtra cele multe, ce adese ori am mai citatu ocaasionalmente din foile magiare, si anume din organele ce trecu de cele mai nationali si patriotice.

Si acuma, dupa aceste citate, credemu a fi indreptatiti să întrebăm — pre ai nostri si pre magiarii siovaitori, a nume pre toti aceia, cari tienu si striga, că noi calumniăm pre domni magiari — din ura nationale, să-ii întrebăm: *Am disu, am scrisu noi candu-va mai multu si mai aspru despre ei, despre portarea loru nemorale, nelioiale si nepatriotica de câtu cele citate din foile loru?*

Am adausu, da, date, am insirat u fapte positive si din a noastră parte, pentru d'a dovedi si noi totu aceea ce dicu foile chiaru ale domnilor magiari despre retacirile si vitiile loru.

Ei bine, ce urmédia din aceste aparitiuni atâtu de invederate? Ce alt'a — de câtu, că domni magiari de la putere — nu să amble a-si resbună in modu barbaru in contra nostra, cari strigăm pentru binele comunu alu tierei, ci — să se pocăiesca si indrepte, ca crestini buni, patrioti sinceri si omeni de omenia, si apoi atunci să véda, déca vor avé — totu contrari, séu — aderinti in noi. —

Procesulu de presa

alu dlui advocatu *Gruia Liuba*, pertractatu finalmente in 4/16 aprile.

Diu'a de joi dupa pasci, 16 aprile a. e., este o di memorabile pentru tribunalulu r. din Pesta, precum de memorabile este pentru cei interesati de procesulu de presa alu „Albinei“. Dicemu „memorable“ pentru tribunalulu r. din Pesta, pentru că nici o pertrap-tare a veri unui procesu pertrap-tatu in salele lui, n'a atrasu atentiunea publicului intr'o mesura asiá de mare, ca acestu procesu de presa intentatu de procurorulu gen. pentru articolulu de anu tómma, anume dela 4 sept. n. intitulaltu: „**Castra Romanii din confiniulu militariu.**“ Sa' a cea mai spaciósa a tribunalului din capitala a fostu desu indesata, cum demultu n'a mai fostu. Junimea romana tóta a fostu de facia la acea pertrap-tare, care a tienu de la 9 óre dim. pana la 2 óre d. m. Toti junii romani s'au infacisiatu, căci caus'a incriminata este causa nationala, si pentru că unu iubitu frate alu loru a fostu acusat u de magiari — la magiari! „Memorable“ e acésta diu'a pentru tribunalulu r. din Pesta. pentru că atunci se arangia in sala lui cea mai spaciósa unu concertu grandiosu, unu concertu de suprema insemnatate juridica. La acésta ocaziune se vediu si semti, ce frumósa si sublima si inaltiatória de sufletu este sciintia juridica, si ce frumosa si sublima este chiamarea unui advocatu, si ce frumosu este a fi advocatu eminente si dibaciu, in adeveratulu intielesu alu cuventului, precum este dlu Dr. *Mudron* adv. in Posioniu! Acestu bravu fiu alu natiunei slovace aperá caus'a intr'unu modu admirabile; dialectica, obiectivitatea si agerimea, cu care aperá dsa, au incantatu si petrunsu, pre toti; nu numai au incantatu si petrunsu, ci au si convinsu pre toti, că in articolulu incriminatu nu se cuprindu protinsele delictu, pentru cari procurorulu de statu a intentatu procesu contra „Albinei“. Cine a auditu apeararile, a disu, a trebuitu să dica intru sine: „Cine are minte sanetósa in capu si semtiu in peptu,“ acél'a trebue să dechiare pre acusatulu de neculposu si să-lu absolve. Insa multi, séu cei mai multi ómeni n'au minte nepreocupata si semtiu, si asiá nu judeca, nu pot u judecá dupa dreptu si dreptate — In

cátu pentru verdictulu juriului, care si dupa o apearare, casi carea — precum si insusi tribunalulu marturisi, pucine s'au rostitu la judecatoriele din Pesta, — încátu pentru acestu verdictu, noi nu dicemu aci nimicu; Ddiu vede si scie tóte. — Noi inca scimu si am vediuu mult, dar nu ni este iertatu să le spunemu. —

Aci lasám u să urme discursulu de apearare alu acusatului, dlui adv. *Gruia Liuba*, éa a alu dlui aperatoriu Dr. *Mudron* lu-vómu comunicá on. publicu in nrilu viitoriu, dupa insemnarile stonografice. Éta cum suna discursulu dlui *Gruia Liuba*, ce-lu rosti dupa motivarea acusei prin substitutul procurorului generale:

„Onoratu juriu! Grea este problem'a mea de apearare in acestu procesu de presa; grea, nu pentru aceea, pentru că articolulu incriminatu ar contiené unu greú delictu de presa, si asiá, ca faptuitoriu, resp ca — intru intielesulu legii nóstre de presa, autorele articolului, asi fi greu de apearatu, ci grea pentru aceea, pentru că sum acusat u nainte Dvóstre, dloru jurati, pentru unu pretinsu delictu, in privintia caruia din caus'a defeptelor institutiunii nóstre de juriu vi este greu, fôrte greu, ca să nu dicu imposibile, a judecá fora preocupatiune.

Ungaria e o tierra poliglota adeca o tierra, in carea locuiescu diferite nationalitati; pentru aceea — desi tóte aceste nationalitati, fora diferentia, intru intielesulu legii se considera ca cetatieni de egala indreptatire si de fii ai unei si aceleiasi patrie, ar fi dreptu si ecitabile, ca in casuri de astfelu de procese de presa, cum este celu de facia, juriulu să se compuna si dintre cetatieni de acea nationalitate, de care nationalitate e acusatulu. Pentru că este o slabitiune si unu defeptu natu' ale alu omului că, procedindu si judecandu intr'o causa a sa in contra altuia, mai totu de a un'a procede si judeca preocupatu; de aci urma, că omulu in caus'a sa propria, nu pôte fi judecatoriu dreptu; intocmai precum mam'a cea buna, ce-si iubesc pre tare copilulu, nu pôte fi medicu bunu copilulu seu, din caus'a că, iubindu-si tare copilulu si tare ingrigita fiindu pentru elu, e preocupata intru cunóscerea morbulu copilului, si asiá si cea mai usóra indisusetiune a copilului o privesce de morbu periculosu pentru viét'a iubitului seu.

Onoratorulu domni jurati! Dvóstre sunteti magiari, eu sum romanu; Dvóstre vi iubiti natiunsa, precum mi-iubesc u eu a mea. Ei bine, eu sum acusat u la Dvóstre pentru că asi fi atietiatu intru turburarea cu fortia a liniscei si pácii publice, prin iritarea poporului romanu in contra poporului magiaru; astfelu Dvóstre, ca magiari, in acestu procesu de presa sunteti cei vatemati, éra cu, ca romanu, vatematoriu, si asiá Dvóstre, judecandu intr'o causa propria, vi va fi greu, fôrte greu a judecá nepreocupatu. — Totusi, onoratorulu dd. jurati, eu am deplina incredere in Dvóstre si speru, că vi veti pronuncia verdictulu asupra mea — nu din punctu de vedere politicu nationalu, ci dupa consciintia si convictiunea curata a Dvóstre; dupa convictiunea ce veti dobandi din cele ce voiu espune aci.“ (Aci dlu *Gruia Liuba* enara genesea articolului incriminatu, carea este cunoscuta on. publicu alu nostru. Amintimu deci numai, cumca acelu articlu dlu *Gruia Liuba* l'a estrasu din mai multi articli tramisi din provincia si reproducandu, ici colia, mai multe pasagia din cuventu in cuventu din acei articli. Dupa acésta acusatulu continuá astfelu:)

„On. juriu! Pentru dóue delictu sum acusat u nainte Dvóstre de procurorulu regescu — in urm'a ordinatiunei ministeriului: — pentru atietierea intru turburarea cu fortia a liniscei si pácii publice si pentru calumniarea fostului guvern u

Candu judecatoriu judeca intr'o causa de crima ori delictu, trebue mai antaiu să scia, că ce este crim'a ori delictulu, pentru care este acusat u cineva. Asia si Dvóstre, dloru jurati, trebue să sciti că ce este propriaminte atietierea intru turburarea cu fortia a liniscei si pácii publice? Legea nóstra de presa nu definesce acestu delictu, ea determina numai pedéps'a pentru comiterea lui, éra codice penale n'avemu. In acésta privintia, adeca pentru ca să definimu acestu delictu deci trebue să recurgemu la mintea sanetósa ori la codicele penale european u.

Eu imprumatu definitiunea din codicele austriacu, cari si astadi e in vigóre in unele párti ale Ungariei; dupa definitiunea acestui codice, atietierea intru turburarea cu fortia a liniscei si pácii publice este acea fapta criminala, prin carea cineva tinde a indemná poporulu spre despectarea si urirea unitatii legaturrei de statu a tierii, a formei de guvern u, a administratiunii de statu, a legiloru sustatórie si a disusetiuniloru autoritatiloru publice.

In articolulu incriminatu in sa nici urma nu este de acestu delictu: nici in contra legiloru sustatórie, nici in contra disusetiuniloru guvernului, precum nici in contra integritatii séu a formei de guvern u nu se intarita poporulu din confiniulu militariu, cu nici unu cuventu macar; intentiunea articolului, precum luminatu se vede din ultimele pasagia, este a luminá si indemná poporulu, ca se aléga de ablegatu dietale unu romanu aderinte programei politice nationali, si nu este dialectica si oratoria, carea să póta dovedi, cumca articolulu incriminatu ar contiené delictulu turburării liniscei si pácii publice, afora daca agitarea pentru alegerea unui ablegatu nationalu oppositionalu amu calificá-o de acésta grea crima!

Dar să presupunemu, neconcediendu in sa, că in articolulu incriminatu asi fi atietiatu intru turburarea liniscei publice, nici atunci nu se pôte statori delictulu, lipsindu conditionile necesite: faptulu obiectivu. Pentru că la conceptulu perfectu alu atietiarrii se recere, ca faptuitoriu, (in casulu presinte poporulu din confiniulu militariu,) in urm'a atietiarrii, să comita, séu celu pucinu să cercce comiterea crimei intentiunata. Nu este deci atietiare, dar nici incercare de aceea, daca activitatea intelectuale a atietiatoriului a remasa fora nici unu efeptu asupra atietiatoriului (in casulu de facia asupra poporului din confiniu.)

Presupunendu deci că eu, ca autore alu articolului incriminatu, asi fi autore intelectuale alu crimei, nici atunci n'asi poté să fiu dechiaratu de culposu pentru atietiare, dar nici pentru incercarea ei; pentru că esentia incercării crimei se cuprinde intru inceperea essoperării crimei; despre acea persóna in sa, carea prin lucrarea sa intelectuale a vrutu să castige de midilocu o alta persóna intru realizarea scopului eriminalu, nu se pôte dice, că a inceputu a comite crim'a. — Pentru că, daca amu dice că persón'a planuitória de crima, e culpósa pentru incercarea atietiarrii si atunci, candu lucrarea sa intelectuale n'a avutu nici unu efeptu, atunci consecintia aduce cu sine, ca in tóte casurile, in cari persón'a atietiatu (in acestu casu poporulu din confiniu) a incercatu a comite crim'a séu a severitu crim'a, in privintia atietiatoriului se nasce concursu de crima. — Daca adeca persón'a atietiatu (aci poporulu romanu din confiniu) a incercatu essoperarea crimei, atietiatoriu ar deveni culposu pentru dóue incercări; pentru că pre langa acea incercare a crimei, care se cuprinde in atietiare in sa, ar mai esiste incercarea comisa de faptuitoriu fisicu (poporulu din confiniu). Éra daca faptuitoriu a comisu pre deplinu crim'a, (in casulu presinte, daca poporulu romanu din confiniulu milit. intr'adeveru ar fi turburatu liniscea si pacea publica, daca s'ar fi rescolatu,) atunci atietiatoriu (eu) ar fi culposu pentru incercarea si comiterea unuia si aceleiasi crime, ce este absurditate juridica.

Atietierea fora efeptu deci nu se pôte calificá nici de crima de sine, (crimon sui generis,) nici de incercare a crimei intentiunata, prin urmare atietiatoriu e de absolvitu de ori ce penalitate. Astfelu dispunu si codicele penali moderne.

Posito sed non concessu deci, că asi fi vrutu să rescolu poporulu, (séu, ce e totu un'a, asi fi vrutu să atietiu intru turburarea cu fortia a liniscei publice,) si atunci asi fi de achitatu, pentru că pacea si liniscea publica nu s'a turburatu de felu in urm'a articolului incriminatu; alegerile de ablegati dietali in confiniulu militariu, s'au efeptu in modu esemplariu, precum dóra nici intr'unu cercu in Ungaria in anulu 1872. —

Daca este ceva de reprobatu in acestu articlu, aceea e identificarea poporului magiaru cu guvernulu magiaru. Acésta in sa a intemplanu numai din smintu, pentru că poporulu romanu din confiniulu milit. in urm'a evenimentelor u de la 1848, nu face descli-

nire intre poporulu magiaru, si asia pecatele acestuia le atribue si poporului magiaru. Acestei identificatiuni sunt de a se atribui cuvintele: „poporulu romanu din confiniulu milit. nici odata si nici intr'unu tipu nu se va aliá, ca partida politica, cu aceia, cari la 1848 s'au rescolatu contra imperatorulu.“ Si acésta in sa, repetiescu, asia amu priceput'o si asia o pricepu si aci, că romanii in dieta, ca partida politica, nici odata nu vor partini guvernulu, daca va urmá si in viitoriu sistem'a de guvernare de pan'acuma.

De altmintrea, acésta se vede lamuritu si din cuvintele ce urma indata dupa cele citate, cari asia suna: „nici odata si nici intr'unu tipu nu ve veti increde, fratiloru din confiniu, er'unui aderinte a partidei magiarisatórie.“ Aci deci se dice respicatu, că romanii, ca partida politica, nu se vor aliá nici partidei guvernului, dar nici vre unei alte partide magiare, pentru că tóte partidele magiare, fora diferentia, facu propaganda de magiarismu, tóte tindu a magiarisá tierra cu ori ce pretiu.

Onoratorulu dd. jurati! Să fimu sinceri si onorabili. Noi romanii iubimu poporulu magiaru, vrem u să traimu cu elu alaturia, pentru că provedintia ne-a ronduitu să traimu alaturia; si eu credu, că poporulu romanu in constelatiunea politica de astadi, nu pôte trasi nu se pôte desvoltá fora poporulu magiaru, intocmai precum acésta nu pôte trasi si nu se pôte desvoltá fora poporulu romanu. Insa pentru aceea nici odata si nici intr'unu chipu nu ne vomu aliá politicescu cu nici unu partida magiara, pana candu pretensiunile nóstre drepte si ecitabile nu se vor implini. Éra cumca avemu pretensiuni drepte si ecitabile, aceea o recunósce fie-care magiaru nepreocupatu si patriotu adeveratu; si cumca aceste drepte si ecitabili pretensiuni nu sunt inca implinite, aceea inca o recunoscu multi dintre magiari, chiar si dintre deakisti. — Dlu procurorulu dise că nationalitatile sunt indestabilite prin legea dela 1868, si asia celu ce face opositiune nationala, acél'a nelinicescu spiritele si intielegerea intre nationalitatile tierii. Eu trebue să negu acésta, si i spunu verdéu ochii dlui procurorulu, cumca n'a disu adeverulu, pentru că chiar *Franciscu Deák* in celbrulu seu discursu dela 1872, luu'a la februaru, a marturisu in dieta, că cestiunea nationalitatiloru nu e, inca deslegata difinitivu, nationalitatile avendu inca pretensiuni drepte si ecitabile, fora a caroru implinire Ungaria nu pôte prosperá, nu pôte să devina tare si mare. Éca afirmatiunea dlui procuror u combatuta chiar prin capulu partidei deakiste, prin acelu barbatu, pe carele magiarii ilu considera de celu mai intieptu patriotu si mai mare fiu alu natiunei magiare.

Va se dica, mai toti recunoscu indreptatirea pretensiuniloru nóstre, nici unulu in sa nu vre să le implinésca si de aci urma opositiune nationala si instrainarea poporiloru nemagiare de castra poporulu magiaru. Éta ce dice renumitul barbatu de stat *Horn* in opulu seu financiale, aparutu aci câteva septemani, despre economi'a statulu ungurescu. (Aci presedintele intrerupe pre vorbitoriu si-lu opresce a mai vorbi de politica. Acusatulu mai vrú apoi să demustre unu esemplu intentiunile de magiarisare a magiariloru, anume cu redicarea universitatii di Clusiu, cu catedre — totu magiari, pre candu Ardélulu e locuitu in precumpeninte majoritate de romani! — Nici acésta nu i se mai permise, si asia dlu *Gruia Liuba* se despoia de cele mai puternice argumente intru apeararea sa, resp. intru scusarea modului de scriere si esplicarea indignatiunii espresse in articolulu incriminatu. Acésta restringere de apearare unulu din motivele plansorii de nulitate. — Intr'adeveru, ne dreptu si nelegalu este a oprí pre acusatulu să se apere cu fapte si esplicatiuni de preterenu politicu — intr'unu procesu politicu.)

Fiindu că nu mi se permite a mai vorbi in acésta directiune, pentru a dovedi că in articolulu incriminatu nu se cuprinde delictulu de turburarea liniscei publice, continuá acusatulu, trecu aci la a dóua acusa, la acuta despre calumniarea trentitului guvern u.

Ce este calumnia, Dloru? Este acea crima in contra onórei, prin carea cineva acusa pe altulu de vr'o crima, séu alte fapte rusinosé, nemorali séu nelegali, din malitia, fiindu convinsu despre nevinovatia lui. Va se dice calumnia comite acél'a, care acusa pre cineva

de vr'o fapta rea, carea respectivul n'a facut-o, si acel'a, celu ce-lu acusa, seic ca n'a facut-o, — i atribue deci fapt'a rea numai pentru ca se-lu negreaca naintea lumii. Va se dica, celu ce spune adeverulu, celu ce spune lumii faptele rele si nemorali ale cuiva, acel'a nu calumniédia. Deci daca lotrului i dica lotru, pentru c'a furatu, nu-lu calumniédia, pentru ca intr'adeveru a furatu; lotru deci nu se pote vaitá ca l'am calumniatu, daca am disu ca e „lotru“, presupunendu ca intr'adeveru a furatu; insielatoriu nu se pote vaitá ca l'am calumniatu, daca am disu ca e „insielatoriu“, presupunendu ca intr'adeveru a insielatu si ca nu-i dica „insielatoriu“ numai pentru ca se-lu negrescu cu minciuni. Dar aici atunci nu comitu calumnia in contra cuiva, daca dicu c'a facutu vr'o fapta rea séu acuviniósá, presupunendu insa ca am fostu reu informatu de altii; cáci essenti'a, criteriulu calumniei se cuprinde intru a atribui cuiva fapte, insusiri rele, din tendintia rea si marturia minciósá, fapte si insusiri insa, cari respectivulu nu le-a comis, respective nu le are.

Asia stá lucrulu, dloru jurati, si cu articolulu incriminatu. In acestu articulu fostulu guvern se atribue fapte si insusiri, ce e dreptu, urite, fórte urite; insa cine e caus'a, cá i se atribuescu astfel de fapte si insusiri? Nu eu, nici autorii articiloru din cari am compilatu acestu articulu, ci — pres'a magiara si chiar unii ablegati dietali magiari, carora lumea li dá totu credientulu, cu atátu mai vertosu, pentru ca innaltulu fostu guvern a facutu la tóte atacurile si imputárele ce *Simonyi* si *Csernatonyi*, acesti magiari din crescetu pana'n calcaiu, i-au plesnitu in facia, in parlamentu, cu privintia la administrarea averil de statu. Apoi „qui tacet, consentire videtur.“ Astfelu lumea, despre fostulu guvern a cugetatu multe rele si opiniunea publica l'a condamnatu in tóta privintia. Despre unu astfelu de guvern deci, despre care sci, parte din propria esperintia, parte din inasii pres'a magiara opositiunale si din desbaterile parlamentarie cá, in locu d'a innaintá prosperitatea publica, o ingrópa; cá corumpe moral'a publica prin totu felulu de mifilóce, éra mai vertosu la alegorile de ablegati dietali, prin nelegalitátele, abuzurile si coruptiunile sale, éra unde aceea nu ajungu — prin volnicii, intru interesulu seu si alu partidei sale; cá tóte ce face, face din punctu de vedere de partida, nu din alu interesulu publicu; cá cladesce cá ferate pentru cutari familii, éra tierii nu face nici drumuri bune; cá pentru desfatárea si sburdárea cetaroru familii cladesce bulevarde, totu si tóte din sudorile poporului; cá a pusu o céta de ampoiati, de trei ori mai mare, decátu ar trebui, si a pus'o pre bas'a nepotismulu, preferindu imbecilitatea — capacitatii, nemeritulu — meritulu, — despre unu astfelu de guvern, care prin aceste si asemene fapte si prin sistem'a sa corumpetória a nefericitu tier'a, trebuie sé dici cá este contrariu si dusimanu poporului si, implice, chiar si Domnitoriulu. Cáci popórale, tóte legile, tóte faptele si tóte dispusetiunile guvernului le tienu de legi, fapte si dispusetiuni ale MSale, seis credu cá MSa incivniintédia tóte, si asia iubirea si alipirra poporulu catra Monarchu se vescediesce, si popurale mereu-mereu perdu credintia in Domnitoriulu lor. In acestu si nu intr'altu intielesu am disu in acestu articulu, cá fostulu guvern e dusimanu pana si MSale Domnitoriulu. Intru acestu intielesu nu se pote dice, cá articolulu incriminatu cuprinde in sine calumnia, cáci eu am disu adeverulu si mi-am expresu parerea si convictiunea mea, exprimerea convictiunii, convictiunii dobendite din fapte positive, nu este calumnia, éra spunerea adeverulni esto si trebuie sé fia permisa.

Astfelu, dloru jurati, in articolulu incriminatu nu este nici delictulu de atetiáre intru turburárea cu fortia a liniscei publice, nici acel'a de calumnia pentru fostulu guvern. Ceca ce veti afá de reprobatu si ce — de ce sé nu marturisescu? — si eu regretu, sunt spresiunile aspre si amare, dar cari sunt aplicabili; le esplica indignatiunea pentru nelegalitátele si despoiarile de dreptu ce guvernulu inepuse a comite in confiniulu militariu, la alegorile de ablegati dietali, incoimai ca in anulu 1872 aici la noi in Ungaria. Aduceti-ve a minte, domniloru, de

alegorile dela 1872, si daca nu-mi credeti mie, credeti presci magiari opositiunali; revocati-vi in memoria acele nefaste alegori si cu dorore veti resemti nelegalitátele, abuzurile, coruptiunile si volniciile guvernului cadíutu. Vi veti aduce cu dorore a minte cá multi nevinorati cetatieni au suferitu temnitia, numai pentru cá au molestatu partid'a guvernului cu opositiune! Vi veti aduce a minte cá tribunalele nóstre atunci s'au facutu vetre de cortesia, intru favorulu guvernului si a partidei sale! Dar la ce sé insiru aci tóte desastrele d'atunci, ve rogu deci a ve aduce numai a minte de celu ce a scrisu in 1872 pres'a magiara opositiunale vr'o 3—4 luni de dile despre *pecatele „strigatórie la ceriu“* ale fostului guvern, ca sé me esprimu cu cuvintele unci foi opositiunali magiare. Seiu, dloru jurati, ca ve veti semti vatemati in sentiulu natiunali alu Dvóstre, incoimai precum eu me semtu votematu in sentiulu meu natiunali prin acestu articulu magiaru. (Aci oratorele vre sé cetésca câteva siruri dintr'unu articulu din „Alföld“, pentru a aretá juratiloru, cá acestu articulu, scrisu in limba magiara, e multu mai as ru si mai batjocuritoriu pentru romani decátu celu incriminatu din „Alb.“ pentru magiari. Tribunallu insa nu-i permite si asia acu atulu se dede inca unu motivu pentru a recurge la curtea de casatiune, pentru nimicirea procedurii si sentintei juriului si a tribunalului.) Mi pare reu, continúa dlu *Gruga Liuba*, cá nu mi se permite a aduce tóte nainte, precum asi dori si s'ar recere intru aপরera mea, anume pentru a castigá impregiurári alinatórie in dejudecarea pretinselor deliecte, éra mai vertosu pentru a vi aretá, dloru jurati, sub ce impresiune am scrisu, resp. compilatu acestu articulu incriminatu.

Pré stimatiloru concetatieni! Unu june concetatienu incepotoriu de cariera sa publica stá naintea Dvóstre. Eu m'am truditu a vi demústrá, cá in articolulu incriminatu nu se cuprinde nici turburáre de liniscea publica nici calumnia pentru fostulu guvern. Am vrutu sé dici mai multe, dar nu mi s'a permis sé le dicu tóte; speru insa cá veti fi resemtitu in anele dvóstre sentiamentele si convictiunile inimii mele, cari le-ati potutu ceti din trasurile feeii mele; si suntu multe, multe lucruri, stimatiloru mei concetatieni, cari numai aceia le pricepu cei ce au inima, si cu speru cá Dvóstre aveti inima. Eu mi-am spusu convictiunea fora reservatiune, pentru cá — asia eredu, prim'a detorint'a a fie carui omu, ce participa la afacerile publice, este a-si spune sinceru convictiunea, macar sé si periclite pusetiunea; eu mi-am spus'o cu sinceritate, desi mi-am vediatu periclitata pusetiunea. Daca Dvóstre, stimatiloru concetatieni, ve semti vatemati intru onórea vóstra natiunala prin spresiunile cele aspre din articolulu incriminatu, precum eu me semtu vatematu prin acestu articulu magiaru, (aretá articolulu din „Alföld,“) atun ci dovediti, in numele poporului magiaru, acea nobilitate de inima, carea iérta si atunci candu vatemárea s'a facutu fora intentiune, si cu atátu mai multu atunci, candu pretins'a vatemárea s'a facutu fora intentiune, precum s'a intemplatu in acestu articulu incriminatu. Dar, stimatiloru concetatieni, Dvóstre n'aveti a judecá, cá este ori nu este vatemata natiunea magiara, ci sunteti chiamati a judecá, cá — cuprinde-se ori nu in articolulu incriminatu deliectulu de atetiáre intru turburárea cu fortia a liniscei publice si deliectulu de calumnia in contra fostului guvern. Aretati deci, stimatiloru concetatieni, cá seiti judecá ne-preocupatu si intr'o cauza ce atinge natiunea vóstra. Abnegatiunea de sine e o mare virtute, e grea insa de essercitatu; Dvóstre, daca vreti sé judecati fora preocupatiune si dreptu, trebuie sé essercitati acesta virtute, cáci de cátu sentiulu natiunali este altulu si mai santu si mai sublimu: *sentiulu de dreptate*. Daca veti ascultá de inspiratiunile acestuia, me veti achitá, éra daca veti ascultá de ale acestui din urma, vi veti turburá judecat'a si me veti condamná.

Ori cum sé sune insa verdictulu dvóstre asupra mea, asupra concetatiénului Dvóstre, eu voiu afá mangaiere in consciint'a mea, in consciint'a, cá n'am avutu intentiune rea, candu am scrisu acestu articulu, ci intentiune buna, intentiune buna pentru natiunea mea si pentru patria nóstra comuna. Am vrutu, ca poporulu romanu din confiniulu

milit, inea nesticatu de nelegalitátele si coruptiunile guvernului pseudo-constitucionalu, sé aléga de ablegati dietali romani de program'a natiunale.

Ori cum sé sune, dicu, verdictulu Dvóstre, stimati concetatieni, eu voiu afá mangaiere in consciint'a mea curata, in patriotismulu meu si naintea supremului judecatoriu, care vedé si laintrulu omului, naintea lui Ddieu.

Diet'a Ungariei.

Sambeta, in 18 aprile n. reprezentantii tieriei se adunara in prim'a siedintia dupa feriele de pasci. Din acésta siedintia avemu numai putienu de notatu spre sciintia cetitoriloru nostri.

Modificatiunile propuse de casa magnatiloru la proieptulu de lege pentru darea de pamentu, la propunerea ministrului de finantie se avisédia comisiunei de specialitate. — Dupa acésta ministrulu-presidinte, *Bitto*, desvóltá program'a de lucru pentru sesiunea de véra. Proieptele de reforma nu sunt inca gat'a pentru a se substerne Dietei, se vor substerne insa ori-si-cum in decursulu sesiunei; alte proiepte de lege ale ministeriului de justitia sunt in mai multu séu mai putienu inaintate stadia de desbatere, precum: Legea despre notariatulu publicu, despre organizarea institutiunii advocatiale, proieptele de lege despre esamonulu judecatoriloru, normativ'a cártii funduare, despre falsificarea de cambia si despre crida falsa; apoi mai multe propositiuni din partea ministeriului de comerciu si finantie. —

La ordinea dilei se propune legea despre notariatulu publicu. — Desbaterca acestei legi se incepú ieri, in 20 aprile, si se continúa astadi si va durá inca câteva dile. — La intrebarea lui *Helfy*, ministrulu de finantie, Ghicz, promite a-si desvóltá opiniunile sale in cestiunea baneci. Totu odata promise Ghicz, a propune cátu mai curendu unu esposé si evtuálminte proieptu de lege. — Atát'a si nu mai multu aflámu de notatu din siedintiele de sambeta, luni si marti.

Baia-de-Crisiu, (cott. Zarandu) 14 aprile 1874.

(Intieptiune, loialitate si tactica din Fagarasiu.) Potemu dice, cá pana acuma tóte comitatele, districtele, scaunele si cetátile libere din Ungaria, Banatu si Transilvania, in adunárele lo: a reprezentative au condemnatu unanime proieptulu de lege a ministeriului de interne, relativu la arondarea comitatelor, pronunciatu-se in contra acestui-a, si apelandu si autonomi'a lor cu tóte argumenele. Uniculu districtu, alu Fagarasiului, urcandu-se la culmea intieptiunei, in adunarea reprezentativei sale, in genere, a primitu acelu proieptu condemnatu de tier'a intréga; dar totu atunci nobilulu districtu nu s'a indestulatu cu acésta laura de meritu, ci a aflatu de bine a si face ronune si mai mare si a-si dá unu testimoniu de inalta intieptiune, fabricandu cu mare prudentia si aduncu studiu (!) unu nou proieptu in privintia arondárei Transilvaniei si pártiloru anesse, prin care proieptu intieptu nimicesce iná tóte comitatele, districtele si scaunele din Transilvania si pártile adnese. Acésta o face, pentru cá sé si póta mari teritoriulu lui seu! —

Déca reprezentantia districtului Fagarasiu pasá asemene altoru comitate, districte si scaune ori celáti libere, apelandu din tóte poterile teritoriulu si autonomi'a districtului seu, dupa noi ar fi procesu corect si loialu; déca dora a aflatu de buna si salutaria derimarea autonomiei comitatelor, districteloru, scaunloru si cetátiloru libere si cá dora prin primirea proieptului ministerialu a crediutu a-si castigá merite inaintea guvernului, nu voimu a cercá. Candu vedemu inse, cá laudat'a reprezentantia a districtului Fagarasiu, primindu in genere proieptulu ministerialu, face unu nou proieptu si-lu recomanda ministeriului; candu aflámu, cá prin acestu proieptu derima si nimicesce mai tóte comitatele, districtele, scaunele si cetátile libere, a Transilvaniei si pártiloru adnese; candu in acestu proieptu dámu de atátea absurditáti, atáte contradiciori, atáta netactica, neloialitate si negratiitudine si atáta de pucina enoscintia topografica: nu ne potemu retioné, cá sé nu facemu unele observári, cu atátu mai vertosu cá in proieptulu fabricatu, reprezentantia Fagarasiului nu s'a uitatu a nimici si a sterge de pe faci'a pamentului si districtulu nostru. Reprezentantia distrip. Fagarasiu ar fi potutu sci, cá precum ei e placutu districtulu Fagarasiului si se alipesce de densulu, asia este si trebuie sé fia de placutu si sé alipesce de alu lor si reprezentantiele din alte comitate, districte, scaune si cetáti libere; nu este deci loialitate, faptu justu neci moralu, cá apelandu-se autonomi'a districtului Fagarasiu, a se svatú guvernului, ca pe celelalte comitate, districte, scaune si cetáti libere sé le nimicesca, apromitiendu reprezentantia, cá — daca

s'ar primi proieptulu fabricatu cu atáta studiu si prudentia, in Fagarasiu s'ar restitui liniscea turburata, si spiritele iritate ale locutoriloru acestui nunciiei píu s'ar molcomi. Din acestu pasagiu se vede deci, cá districtulu Fagarasiului, séu e in acea retaciune ridiculósá, cá indestulitu si fericitu fiindu districtulu Fagarasiului, crede cá tóta tier'a va fi indestulita si fericitá, séu patimesce de acelu condemnabilu egoismu, cá numai districtulu Fagarasiului sé fia indestulitu, cealalta tiéra prepadésca-se.

La inceputulu renumitului proieptu numai decátu reprezentantia Fagarasiului, din amóre si amicicia fratiesca catra comitatulu nostru, Zarandu, derima si desparte comitatulu Zarandului in dóce párti, contopindu-lu parte in comitatulu Aradului, parte in comitatulu Hunadiórei, precum se vede din testulu proieptulu, care din cuventu in cuventu este:

1. *Comitatulu Hunediórei cu acea parte a Zarandului, care o desparte ap'a in céca catra Transilvania, éra cealalta parte a Zarandului ar fi de a-se adnessá la comitatulu Aradului.*

Mai nainte de tóte ar fi a provocá pe intieptii fabricatori a acestui proieptu sé ne esplice, ce au voitu ei a dice-si a demarcá prin cuventulu „ap'a.“ Se vede, cá dloru au voitu a dice unu lucru mare, dar in adeveru si realitate au disu unu nimicu fórte micu. „Ap'a,“ care si ce feliu de apa e acésta, pentru cá chiar si aceia, cari n'au facutu dupa unu studiu aduncu unu astfelu de proieptu de mare insemnatate ca domni din Fagarasiu, inca o se'a aceea, cá prin cuventulu apa in generalu nu este nimica determinatu, candu voimu a demarcá si staveri otarele unui comitatu séu chiar si a unei comune, cu atátu mai vertosu, cáci de comunu se scie, cá in comitatulu Zarandului sunt fórte multe ape mari si mici, d. e. Crisiulu, póte si mi de vái mai vice si mai mari, si mai multe fontane, éri in apropiere curge chiar Muresiulu. Acestea tóte cuprinde in sine cuventulu apa, intrebuitatu de domni Fagarasieni in proieptulu loru de nimicire a comitatului Zarandu.

Déca au intielesu dloru *Muresiulu*, atunci ar trebui, ca ómeni mari, cari s'au apucatu sé face unu lucru mare, sé scie, cá Muresiulu curge numai pe margiile comitatulu Zarandu; de ar voi deci a contopt in comitatulu Hunediórei, din cottulu nóstre comunele, pe care le desparte catra Transilvania ap'a, adeca Mures'ulu, atunci n'ar afá nici o comuna, prin urmare este absurditate. Au dóra au intielesu Crisiulu? Acésta, isvorindu in mediloculu comitatului nostru, lu-desparte pe acésta in dóce párti de alungulu, si nu dealatulu, si pana in marginea otarului comitatului nici nu e in apropierea otarului vre-unui comitatu vecinu, adeca nici alu Aradului nici alu Hunediórei. Apoi dintre acésta párti, dupa proieptulu domniloru din Fagarasiuincepudu dela Vatia in diosu, nu cade nici o parte catra Transilvania, ci catra Banatu, comitatulu Aradului si comitatulu Biharei. Mai departe, mai multe comune, cum sunt: *Crisioru, Bradu, Mihaleni, Zdraptiu, Lunca, Birtinu, Prihoresci, Ionesci, Tiermurea, Gura-váii* si altele, Crisiulu le desparte chiar in doue; dupa intieptiunea domniloru din Fagarasiu si dupa proieptulu Dloru deci acéstea comune si cu altele mai multe s'ar despartí in dóce párti, si un'a parte s'ar tienea de comitatulu Hunadiórei, éra cealalta parte de comitatulu Aradului. In fine, déca Domni din Fagarasiu au intielesu sub „ap'a“ váile ori dóra fontanele, atunci sé vina densii si cu luminele intieptiunei si cu adunculu studiu alu lor sé face impartirea, fiindu cá atunci in adeveru numai densii potu avea acelu daru dela Ddieu, sé face a astfelu de minune.

Am cercatu sé afu intieptiunea acestui proieptu, lucratu cu atáta studiu, inse n'am avutu fericierea a i-o poté cuprinde. Sciindu inse eu aceea, cá domni dela municipiulu Fagarasiu in mai multe casuri nu sunt in stare a-si aduce in ordine afacerile loru oficióse si totu deauna in acéstea jurstári fatali se adresédia catra municipiulu comitatului Zarandu, cerendu dela acésta svatu si inviatiune, care din partea s'a n'a intardiatu ale implini rogarea cu amicicia si fratietate si a-le d'a svatulu cerutu si inviatiunea pofitata, acé inse vedindu, cá acelu municipiu, care in nesciintia sa cere mai de multe ori svatu si inviatiune dela altu municipiu si dupa ce prin acésta a esitu din necasu, in locu de multiamiro, face proieptu catra guvernulu, in care in I. punctu dá svatu guvernului, ca pe acelu municipiu, dela care a cerutu si primitu in mai multe ronduri svaturi si inviatiuni, ca pe unu municipiu nedomnu de víctia sé-lu nimicesca, — me prinse mirárea de acésta procedura nemorala, si póte cá unii mai sangiosi ar numi-o obrasnicia, dar eu din parte mi dicu, cá este numai o netactica, negratiitudine si nemoralitate.

Altemu cetindu totu proieptulu si combinandu contradicierile si absurditátele, cari contiene, nu poti dice alt'a, decátu cá acestu proieptu este in adeveru unu . . . . . von Fagarasch.

Ille.

* Decunya domni din Fagarasiu se vor indoi despre acésta afirmatiune, fia bun; si caute intru altele essibilitulu din 20 fauru s. e. nro 3502. Ref.

